

בהעלותך

Parashat Behaalotcha A strange request Rabbi Shai Finkelstein

במדבר פרק י, פסוקים כט-לב

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה, לְחַבֵּב בֶּן-רְעוּאֵל הַמִּדְיָנִי חֵתָן מִשֶּׁה, נִסְעִים אֲנַחְנוּ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה, אֶתוֹ אֶתְּנֶן לָכֶם; לָכֶה אֶתְּנֶנוּ וְהִטְבַּנּוּ לָהּ, כִּי-יְהוָה דִּבְרָ-טוֹב עַל-יִשְׂרָאֵל. וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵינוּ, לֹא אֱלֹהֵינוּ: כִּי אִם-אֶל-אֶרֶץ וְאֶל-מִוְלַדְתִּי, אֱלֹהֵינוּ. וַיֹּאמֶר, אֶל-נָא תַעֲזָב אֶתְּנֶנוּ: כִּי עַל-כֵּן יִדְעֶתָ, חֲנֻתְנוּ בַּמִּדְבָּר, וְהִיִּיתָ לָנוּ, לְעֵינָיִם. וְהָיָה, כִּי-תִלָּךְ עִמָּנוּ: וְהָיָה הַטוֹב הַהוּא, אֲשֶׁר יִיטִיב יְהוָה עִמָּנוּ--וְהִטְבַּנּוּ לָהּ.

רש"י

חבב. הוא יתרו שגנאמר "מבני חבב חתן משה".

רמב"ן

ויאמר משה לחבב בן רעואל המדיני (שמות ב טז) כי חובב שם חדש שקראו ליתרו כאשר שב לתורת ישראל כי זה דרך כל המתגייר כי לעבדיו יקרא שם אחר והנה משה חילה פניו ללכת עמהם ואמר לו סתם והטבנו לך והוא חשב שיתנו לו מן השלל כסף וזהב ובגדים וצאן ובקר ולא תהיה לו נחלה בתוכם ועל כן לא היה חפץ וענה כי אם אל ארצי ואל מולדתי אלך כי שם לי נחלה ונכסים וכבוד אז אמר לו משה אל נא תעזב

אתנו כי מדעתך המדבר תהיה לנו לעינים בכבוש הארצות ותורנו הדרך אשר נעלה בה ומכל הטוב ההוא אשר ייטיב ה' לנו נטיב לך רמז לתת לו אחוזה בארץ טובה בשכרו על טרחו ועזרתו אשר יעזרם בכבוש הארץ ועל דעתי כי נתרצה אליו בזה ועשה כן.

אורח חיים

לכה אתנו והטבנו לך וגו'. כוונת הדברים הוא לצד שאמרו ז"ל (ספרי ח"א קל"ב) ארץ ישראל נתחלקה לשבטים ולא לגרים, ומעתה אין מקום לתת חלק ונחלה לבני חובב תוך ישראל זולת בדרך מתנה מחלקם, ולזה כשבא משה להבטיחו דקדק לומר לו והטבנו לך פירוש מחלק ישראל יתנו לו בתורת הטבה, ולצד שחש משה שלא יחפצו במאמר משה מה' סיבות אשר יסובבו מהדבר, ג' יסובבו מבחינת המתנה, וב' מבחינת ההבטחה ג' מבחינת המתנה, א' לצד שיתבייש הנשפע מהמשפיע על דרך אומרם (ירושלמי ערלה פ"א ה"ג) מאן דאכיל דלאו דיליה וכו', ב' לצד שיתמעט כבוד המקבל מתנה בעיני הנותן ולא יהיה עומד בעיניו בכבוד הראשון, ג' לצד המעטת המתנה בערך אדם גדול תהיה לו לחרפה וימאס מציאותה מהעדרה. ב' מבחינת ההבטחה, א' מצד שיש לחוש שינחם מדברו הטוב אשר דיבר לעשות, או מצד צרות עין כי תרע עינו מתת מטובו, או כי יתמעט אהבת המובטח ממנו בלבו, והב' לצד שלא תשיג ידו עשות, וכמאמר רז"ל (ויק"ר פכ"ו) בפסוק אמרות ה' אמרות טהורות, ולזה נתחכם משה בנועם דבריו והסיר כל הה' חששות הנזכרים.

ספרי

ויאמר אליו אל נא תעזוב אותנו אין נא אלא לשון בקשה א"ל אם אין אתה מקבל עליך גוזר אני גזירה עליך עכשיו אומרים ישראל לא נתגייר יתרו מחיבה כסבור היה יתרו שיש חלק לגרים בארץ ישראל עכשיו שראה שאין להם חלק הניחם והלך לו ד"א כסבור אתה שאתה מרבה כבוד אין אתה אלא ממעט כמה גרים ועבדים להיכנס תחת כנפי השכינה: והיתה לנו לעינים שלא תנעול דלת בפני הגרים הבאים לומר אם ירתו חתנו של מלך לא קיבל עליו ק"ו לשאר בני אדם: ד"א והיית לנו לעינים אפילו אין דיינים אלא שכל דבר ודבר שנתעלם מעינינו תהיה מאיר עינינו בו כענין שנאמר ואתה תחזה מכל העם (שמות י"ח:כ"ג) והלא אף ביד משה היה מסיני שנא' וצורך אלהים ויכלת עמוד (שמות י"ח:כ"ג) ולמה נתעלם ממשה לתלות זכות בזכאי כדי שיתלה הדבר ביתו ד"א שתהא חביב עלינו כגלגל עינים שנאמר ואהבתם אתה גר (דברים י) וגר לא תלחץ (שמות כ"ג:ט') וגר לא תונה ולא תחלצנו (שמות כב).

ספורנו

אל נא תעזוב אותנו. ילכו בניך לפחות עמנו:

כי על כן ידעת חנותנו במדבר. ואם יעזבונו גם בניך תחללו את ה' בעיני האומות שיאמרו אילו ראה יתרו בהם ענין אלהי באמת לא היה עוזב אותם הוא ובניו. ובזה הסכים משה ויתרו ובניו כי אמנם יתרו חזר אל ארצו כאמרו וישלח משה את חותנו וילך לו אל ארצו ובניו הלכו עם ישראל בלי ספק כמו שהעיד בספר שופטים באמרו ובני קיני חותן משה עלו מעיר התמרים את בני יהודה:

הכתב והקבלה

כי ע"כ ידעת חנתנו במדבר והיית לנו לעינים. אחר שלא היינו נצרכים במדבר למורה דרך, להליכת עמוד האש והענן לפני המחנה, אם כן אין מקום לפרש לשון והיית לנו לעינים, להורות הדרך וכדומה. ונ"ל בכוונת המקרא כי אחרי שידעת אופן חנייתנו במדבר, שהיתה מלאה נסים וגבורות, בזה תהיה לנו לעינים לעדות בפני האומות ממה שראית בעיניך האותות והמופתים הגדולים, המה ישמעו את דבריך ויקחו מוסר ויכנסו תחת כנפי השכינה, כי להיותך אתה כהן מדין אשר מהמפורסם שעברו עליך כמה מהנסיונות בעניני עבודות אלהי נכר הארץ, ובכל זאת אחרי בואך להכרה האמתית להודות באלהי אמת, עד שאמרת עתה ידעתי כי גדול ה' מכל אלהים, הנה תוכל להיות עד הרואה בעיניו על אמתות הדבר, וגם המה ישובו לאמר כמוהו כמונו, גם אנחנו נחסה ונתלונן תחת כנפי אמונה זו.